Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

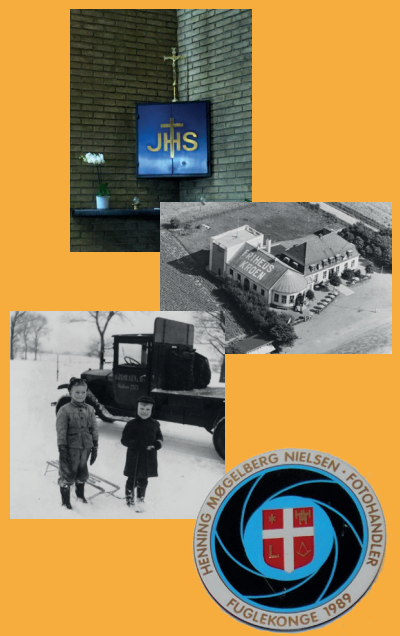

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

38. årgang - Nr. 4. 2020

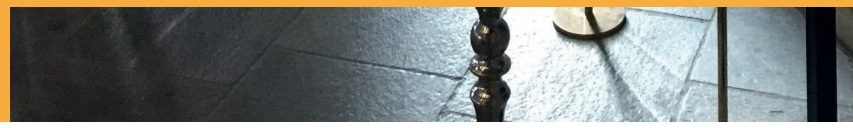

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet 3
Udblik fra matr. 13hø af Hvidovre Sogn og By 4
Barndom ved Rebæk Sø og Kløverprisvej i 1950'erne 12
Efterlysning 17
Heinz Hildebrandts fortælling 18
På besøg i Sankt Nikolaj Kirke 20
Frihedskroen 22
Ørnen er skudt - Fuglekongen kan kåres 29
HIF møder Vejle 33
Årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening 34
Solvognen og Hvidovre 36
Arrangementer 39
Bagsiden... 40

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 1, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Jomfru Maria med Jesusbarnet. Den er skåret af indianere i Bolivia eller Chile
Foto: Stig Sørensen

Bladet nr 1 2021:

Deadline .....Uge 2

Omdeles fra: ..Uge 8

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Formanden har ordet

Anders Aalund

Nu håbede vi lige alle sammen, at det værste var overstået, men Covid-19 har bidt sig fast endnu engang, tilsyneladende med stor styrke.

Jeg håber alle er ved godt mod og helbred. Vi kender nok efterhånden alle sammen en eller flere, der har været eller er ramt af virussen, så pas på, hold afstand og brug mundbind.

Vores arrangementsudvalg har igen haft travlt. Det er heldigvis lykkedes at gennemføre flere arrangementer i løbet af efteråret, men det er desværre også blevet nødvendigt at aflyse. Der er således ikke flere arrangementer i år.

Udvalget er allerede i fuld gang med at finde nye datoer, således at vi ikke går glip af nogen af de oplevelser, vi havde set frem til.

De arrangementer, der er blevet afholdt har alle været lærerige og hyggelige. Vort digitale tilmeldingssystem fungerer rigtig godt. Nogle gange måske for godt. Det sker nemlig næsten ved hvert arrangement, at tilmeldte udebliver. Vi vil meget gerne, at du også melder afbud, hvis du bliver forhindret. Den bekræftelsesmail, der bliver sendt i forbindelse med tilmeldingen, indeholder et link, som du skal benytte ved evt. afbud

DERFOR: Gem mailen til arrangementet er afholdt.

Af større events kan jeg ikke undlade at nævne Selskabets udstilling om forretninger i Hvidovre syd for Brostykkevej. Vi regner med at der var ca. 6-700 besøgende i løbet af de små 3 uger udstillingen på Hovedbiblioteket varede. Lige som ved første udstilling, var der mange genkendelser af forretninger. Der var heldigvis også en hel del, der kunne komme med rettelser og tilføjelser. De bliver alle tilføjet vores efterhånden store datasamling. For at så mange som muligt skal kunne få glæde af det store arbejde, der er lagt i indsamlingen af materialet, arbejdes der på at etablere en database, så man selv kan søge, stort set som man vil. Derom mere senere.

Vi fik ikke færre end 42 nye medlemmer i løbet af udstillingen, hvilket betyder, at medlemstallet er lige ved at runde 700.

Vores kasserer er ved at gøre klart til kontingentopkrævning for 2021. Du vil i dette blad kunne finde en hilsen fra ham.

På bagsiden er der en lille smagsprøve på 2021 kalenderen.

Vi håber du vil synes om den. Du kan læse mere om den sidst i bladet.

Vi får heldigvis meget stof til vores blad. Denne gang har vi modtaget så mange artikler, at vi har besluttet at bringe historien om en tilflytter og hans hus i 1916 på hjemmesiden. Du finder den under fanen Artikler og derefter Modtagne artikler.

Vi ses jo desværre heller ikke til julemarkedet i Avedørelejren, der som bekendt også er aflyst.

Med håbet om en snarlig vaccine ønsker jeg alle en god jul og et godt nytår.

Udblik fra matr. 13hø af Hvidovre Sogn og By

Af Poul Sverrild

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Artiklen er tidligere bragt i 'På fri fod' Byplanhistorisk Udvalg, skrift nr. 75, 2015

Søndag d. 4. september 1954 flyttede den dengang moderne velfærdsfamilie med far, mor og to børn ind i det nybyggede statslånshus på hjørnegrunden i Risbjergkvarteret. Her havde der hidtil ligget et sommerhus, men det var nu revet ned.

Rødstenshuset med tag af eternitskifer var på 112 m2 i et plan, men med halv kælder, og det var tegnet af arkitekt J. Ramild Jørgensen, der i de år tegnede en del statslånshuse i Københavnsområdet, og alene i Hvidovre stod han bag flere end 150 enfamiliehuse.

Min mor bidrog stærkt til husets udformning ved at insistere på et overvældende antal indbyggede skabe i alle værelser, entre og gang. I forhold til de øvrige huse på vejen havde huset yderligere en lille luksus i form af et gæstetoilet ved hoveddøren, som min mor havde ønsket med henblik på, at vi børn, når vi legede i haven, let kunne komme på toilettet.

Poppel Alle 15, mit barndomshjem indflyttet 1. september 1954. Det arkitekttegnede statslånshus fik omkring 1960 en velstandsknast i form af en modulbygget betongarage

Det var på min toårs-fødselsdag, vi flyttede ind og tog det nye hus på den gamle grund i brug. Mine forældre, der var lærere, havde haft grunden i næsten to år, medens de ventede på en statslig lånebevilling. Den lange ventetid hang sammen med efterkrigstidens generelle mangelsituation og landets mangel på valuta. Grunden i Hvidovre havde mine forældre købt af en snedker ved Københavns Sporveje, der havde haft den i en længere årrække og brugt den som sommerbolig.

Udstykningen af Risbjergkvartet i Hvidovre var indledt før 1. verdenskrig, hvor grundene blev solgt som sommerhusgrunde, og de første helårshuse blev bygget fra 1917. Kvarteret ligger midt i Hvidovre Kommunes østligste del - grænsende op til Københavns Kommune. Risbjergkvarteret udmærker sig i dag blandt andet ved at lægge historie til én af de 1001 Danmarkshistorier, som Kulturstyrelsen har udvalgt i sin store Danmarksbeskrivelse. [1]

1 http://www.kulturstyrelsen.dk/kulturarv/kommune-og-turisme/1001-fortaellinger-om-danmark/

Øverst krydset Poppel Alle / Vestkærs Alle

Historien om det helt almindelige og grundlæggende uplanlagte énfamiliehus-kvarter er historien om den almindeligste danske boligdrøm gennem store dele af det 20. århundrede, og historierne om livet i villakvartererne er historier fra den fælles almindelighed, nutidens danske drøm om det unikke liv tager sit afsæt i.

Et blik rundt på de naboer og genboer, der mødte os i Risbjergkvarteret i årene efter vores indflytning i 1954, giver et godt billede af kvarterets sammensatte karakter og af forstadens - for en tid - sammensatte miljø.

Søfyrbøder Hansen under opførelsen af sit første sommerhus, ca. 1920

Søfyrbøder Hansens hus fra 1925

Vi boede i krydset Poppel Alle / Vestkærs Alle, og huse og mennesker på de tre andre hjørner spejlede sammen med os og vores hus kvarterets mangfoldighed. Der var tidligere søfyrbøder og syndikalist Hansen med et 'bedre byggeskik'-inspireret hus i halvanden etage, udført i røde sten og bindingsværk. Det var opført i midten af 1920'erne som erstatning for hans tidligere opførte sommerhus. På det næste hjørne lå snedker og retsstatsmand Larsens fine lille rødstenshus fra slutningen af 1930'erne. Det var også i halvanden etage, men med sin lavere rejsning og uden kælder synede det ikke så højt.

Hansen og Larsen var svogre, og de præsenterede på den måde et ikke ualmindeligt fænomen i datidens nye enfamiliehuskvarterer omkring København, at man købte grunde i små klynger - enten som beslægtede eller som kolleger fra større arbejdspladser.

På det tredje hjørne lå Pedersens helårsbeboede sommerhus i træ som et minde om Hvidovres vilde år i mellemkrigstiden, hvor ulovligt beboede sommerhuse på flere leder kom til at definere kommunens fremtidige udvikling. Sommerhuset erstattede Pedersen i 1961 med et etplans rødstenshus, da Hvidovre Kommune nu ikke længere ville dispensere fra byggevedtægtens krav om grundmur og vandkloset som forudsætning for helårsbeboelse.

I nabohuset syd for vores boede Rasmussen i en selvbygget bungalow fra 1934. Et hus, som den førnævnte snedker Larsen - ikke uden en vis tilfredshed i stemmen - konstaterede, var opført af 'noget skidt'.

Efter Rasmussens hus kom et lille fint sommerhus fra 1920, 'Hækkely'. Det blev først erstattet af et nybygget helårshus sidst i 1990'erne. Ejeren, der var sporvejsfunktionær, brugte det til sommerophold, og om vinteren cyklede han pligtopfyldende ud til grunden og skovlede sne, før han mødte på sit arbejde i København.

Derefter kom sekretær og senere kontorchef Olsens nybyggede statslånshus i halvanden etage i røde sten fra 1953, så gartner Arndals bungalow fra 1936, chauffør Bruuns bungalow fra 1934 og hr. Petersens bungalow fra samme år.

Som det sidste hus inden den navnløse stikvej mod øst, nu Borgmester Sørensens

Hækkely på Poppel Alle 19 var vejens eneste sommerhus, som ikke bare overlevede min barndom, men stod på grunden til ind i 1990'erne.

Vænge, lå en noget større rødstensvilla, som en bagermester fra Valby fik opført i 1949. Her boede i anden halvdel af 1950'erne sekretær og senere ambassadør Schack Larsen med sin familie.

Det korte udsnit af en typisk villavej i Hvidovre er et øjebliksbillede af 50'er forstadens socialt sammensatte befolkning. Ti år forinden havde billedet været mere homogent, og ti år efter var det igen blevet mere homogent, men netop i 1950-erne var der under trykket af den voldsomme bolignød tegn på, at forstadslandskabernes velkendte sociale mønster var under opbrud. Den voksende forekomst af mellemuddannede iblandet nogle akademikere illustrerede også samfundets almindelige sociale og uddannelsesmæssige udvikling. I løbet af 1960-erne og 1970-erne ændrede forstædernes værdisætning sig atter med den stigende sociale segregering til følge, som er normen i dag.

Den beskrevne bygningsmasse repræsenterede de tre tidslag, som hele Risbjergkvarteret på den tid rummede. Sommerhuset fra 20-erne pegede på udstykningernes tidligste funktion som sommerland, 30-ernes til dels selvbyggede bungalows karakteriserede overgangen fra sommer- til helårsbrug, og satslånshusene varslede velfærdssamfundets komme i den moderne forstad.

Risbjergkvarterets vejnet var blevet udlagt uden overordnet plan i landkommunen Hvidovre, hvor planlæggere ikke indgik i den endnu rudimentære organisation. Vejstrukturen dækkede over, at kvarteret var opstået ved succesive udstykninger af en hel række gårde, som blev udstykket individuelt af de spekulanter, der tidligere havde købt gårdene med henblik på udstykning.

Kvarterets mange retvinklede kryds minder om den nyttefilosofi, der lå bag købernes forventninger til anvendelsen af grundene. Det var ikke det bedre borgerskab med rod i bykulturen, der udgjorde målgruppen, men nyurbaniserede københavnere, der savnede forbindelsen til landet og jorden.

En regulært firkantet grund var den oplagte ramme om et firkantet hus, og parcellernes formmæssige overensstemmelse med landbrugets ideelle markform spejlede de forventninger, mellemkrigstidens ud- og tilflyttere havde til grundenes formål. En grund på størrelse med Risbjerggårdkvarterets grunde på omkring 800m2 kunne uden problemer producere grøntsager til en gennemsnitlig familiens helårsforbrug. De lige veje var yderligere en hensigtsmæssig måde at organisere pendlingen på, så man ikke

Vestkærs Alle med brede grusfortove, 1961

spildte kræfter og tid på romantisk snoede veje.

Vejene og de grusbelagte fortove var de fælles legefaciliteter, der stod til rådighed for os børn. Den fraværende planlægning havde nemlig bevirket, at der ikke var sat arealer af til grønne områder, legepladser eller andre rekreative formål. I min barndom blev vi i den forbindelse reddet af, at der henlå et åbent areal efter et gartneri på nabovejen, hvor kommunen agtede at opføre et alderdomshjem. Her havde vi i en årrække det grønne frirum, hvor der var plads til de rituelle kampe mellem vejene, til selvorganiserede fodboldkampe og til de lege, der krævede større landskaber at udfolde sig i.

Trafikken på villavejene var sparsom, de fleste af forsørgerne i kvarteret benyttede cyklen til arbejdet, og fordi vejene på grund af Harrestrup Å i grænsen til København ikke var gennemgående. Der var dog den faste trafik fra de omkringkørende handlende som brødbilen fra Røde Vejrmølle og ostemanden og fra koks- og oliebilerne, som forsynede de mange individuelle varmeanlæg i husene. Risikosamfundet havde endnu ikke meldt sin ankomst, så vejene var de møde- og legesteder, hvor barndommens socialisering fandt sted. Med lege som 'land' og 'krig' erobrede vi vejene og etablerede vejens børnehieraki uden nogen form for indblanding fra voksenside eller begrænsninger i relation til den - trods alt - voksende trafik.

Halvtredsernes villaveje havde næsten alle et butiksliv og et lidt mere diskret erhvervsliv i kældre, baghuse og -haver. De små købmænd og ismejerier var de almindeligste i Risbjergkvarteret, men også slagtere var blandt villabutikkerne sammen med et langsomt stigende antal frisørsaloner. Virksomhederne i kvarteret var dels servicevirksomheder som rulleforretning og autoværksted og dels egentlige produktionsvirksomheder som trykkeri, sodavandsbryggeri, serviet-, sko- og lampefabrik m.fl.

I slutningen af 1960'erne var de mange butikker lukket, og hovedparten af virksomhederne fulgte efter - oftest i forbindelse med indehaverens pensionering. Dermed blev kvarteret for første gang siden sin fødsel under den 1. verdenskrig monofunktionelt. Den tilstand varede nogle årtier, hvorunder dagsordenen i kvarterets mange grundejerforeninger og den kommunale planlægning overordnet var at fastholde den nyvundne karakter af rent boligområde. Det synlige liv i kvarteret blev i den monofunktionelle periode reddet af den meget spredte aldersammensætning, som sikrede, at nogle af de enkelte vejes huse konstant var beboet af pensionister.

Trætophus på Poppel Alle 15 af frugtkasser fra Hovedstadens Brugsforening, 1961

Overgangen til det postindustrielle samfund har nu reintroduceret erhvervslivet i kvarteret i kraft af de mange netbaserede virksomheder og et stærkt stigende antal mindre servicevirksomheder, der kan have afsæt i énfamiliehuset uden at komme i karambolage med lokalplanvedtægterne. Et hurtigt vue baseret på netbaseret registrering af virksomheder, dokumenterer aktuelt små hundrede virksomheder i kvarteret - et tal, der ikke ligger langt fra det antal forretninger og virksomheder, der fandtes i 1950-erne.

I 50'erne var haverne naturligvis vores indlysende legepladser, men i mange af haverne måtte vi ikke lege - endsige komme - for forældrene. Børneleg kunne jo gå ud over de store velplejede nyttehaver, som i mange tilfælde indgik centralt i de pågældende familiers økonomi og kultur.

Ved eftertanke var det primært i haver som min families - anlagt som de nye mellemlags rekreative/æstetiske ramme - hvor der var fri leg og mulighed for at bygge huler og de trætop-huse, der var muliggjort af havernes fortid som sommerhushaver med nu gamle frugttræer.

I 50-erne og 60-erne bevægede haverne i Hvidovre sig i takt med generationsskifter bort fra det nytteorienterede og mod det rekreative. Nyttehaver og frugtbeplantning blev erstattet af thuja, cypres og rhododendron, og bebyggelsen voksede sig yderligere ind i haverne i kraft af garager, carporte og vinterhaver.

Den fysiske planlægning af kvarteret indskrænkede sig til de tekniske områder. Man opfyldte bygge-, vej-, og sundhedsvedtægternes krav, men æstetisk rettede overvejelser indgik ikke i udviklingen. Ved selvsyn kan det konstateres, at de få undtagelser fra kvarterets regelrette vejgrid skyldtes naturen i form af tilstedeværelsen af et vandløb eller tilfældigheden i form af gartnere, der ikke ville sælge før sent i udstykningsforløbet. Hvis kvarteret var blevet udstykket og bebygget i årtierne efter 1950-erne, ville det med sin udstrækning på henved 2 km2 være blevet opfattet som et 'parcelhushelve-

de', men i kraft af sin lange tilblivelseshistorie har et nøgleord i hele kvarterets levetid været variation.

Stilarter veksler, de arkitekttegnede huse kiler sig ind imellem selvbyggerhusene, og de fleste spejler den byggeaktivitet og forandringsvilje, der har besjælet husejerne fra første færd. I Risbjergkvarteret blev de fleste huse født for små og måtte derfor vokse i pagt med tiden og behovet.

Det var karakteristisk for de første år i min erindring, at hækkene omkring haverne sjældent var højere end omkring halvanden meter, for der skulle jo snakkes over hække og stakitter. Måske var de lave hække også reminiscens fra en landlig kultur, som mange af tilflytterne bragte med til forstaden, en kultur, der sigtede mod at vise naboerne, at man ikke havde noget at skjule. Men de lave hække muliggjorde også erfaringsudveksling og umiddelbar deling af havernes produkter, som da vores nabo, Danielsen, gav min mor friske hvidløg, som hun skulle stoppe i mine ører mod mellemørebetændelse.

De meget forskelligartede huse i barndommens villakvarter på østsiden af Hvidovrevej blev kontrasteret af det almennyttige boligbyggeri på den anden side af forstadens hovedgade. Her var uniformeret struktur i bygningsform, overflade og tid. Beboerne i bloklandskabet matchede derimod grundlæggende villakvarterets beboere - måske med en lidt højere andel af ufaglærte.

Her i bloklandskabet havde jeg tilbragt mine første to leveår, så Lejerbos røde blokke var en del af min barndoms kvarter. De røde blokke fra slutningen af 1940'ne var en del af tidens andet bud på løsning af boligefterslæbet efter krise og krig ved siden af de individuelle småhuse. Da de første blokke af Lejerbo-bebyggelsen i Hvidovre stod færdige i 1947 i afrensede mursten fra københavnske nedrivninger, blev de efterfølgende pudset i en forunderlig tilnærmet teglrød farve. Her flyttede en ny generation af forstadsbeboere ind.

I modsætning til enfamiliehuskvarteret overfor, var der blandt beboerne i Lejerbo en del, der ikke selv havde valgt adressen, men flyttede ind af den enkle årsag, at her lå den bolig, de kunne få. Bloklandskabets boliger levede op til alle tidens krav om moderniteter og faciliteter i modsætning til hovedparten af enfamiliehusene, der stammede fra mellemkrigstiden.

I boligblokkene var der adgang til moderne vaskemaskiner og ruller, alle havde bad og vandkloset, der var børneværelser, og de store plæner rummede organiserede legepladser, og alle havde adgang til altan. Bloklandskabet havde også ligesom enfamiliehuskvarteret sine egne butikker. Naturligvis en HB (Hovedstadens Brugsforening), men også en række små private forretninger.

Her flyttede fra starten beboere ind, der som nævnt spredte sig lige så bredt over socialgrupperne som enfamiliehuskvarteret. Her var bryggeriarbejderen, murerarbejdsmanden, læreren, den kommunale overassistent, gymnasielæreren, lægen og autolakereren. Det var datidens billede på fremtidens velfærdsorganiserede forstadslandskab.

Men i modsætning til udviklingen i enfamiliehuskvarteret holdt den brede sociale profil i de almene blokke ikke så længe. Ligesom mine forældre fraflyttede rigtig mange andre med drømmen om eget hus i de følgende årtier, og de efterlod bloklandskaberne til de gamle, de ideologisk sindede og de ubemidlede.

Min barndoms to adresser, som lå med trehundrede meters afstand, fortæller historien om efterkrigstidens to dominerende boligtilbud. De repræsenterede det kollektive og det individuelle, det planlagte og det uplanlagte og drømme om to forskellige samfundsmodeller. I barndommens verden var forskellen på de to boligstrukturer lige så markant.

Som det var på landet med rituelle kampe mellem landsbyer og i byen med tilsvarende kampe mellem gader på brokvartererne, var det også i forstaden. Vi børn fra 'villakvarteret' mødtes omme på 'marken' med stokke, kæppe, brædder, flitsbuer og slangebøsser i kampe med rødderne fra Lejerbo. Jeg erindrer nu ikke væsentlige personskader, men det var dødelig alvor, der lå bag. Den største trussel lå i at blive taget til fange og blive anbragt i de uendelige kældergange under blokkene, hvor man kunne blive glemt for altid. Hvad rødderne frygtede i villakvarterets for dem ukendte verden, ved jeg ikke.

50 år efter ligger forstadslandskaberne der endnu - næsten som dengang - adskilt af forstadens hovedfærdselsåre. Bloklandskabets træer er vokset til, medens villakvarterets er fældet, de store plæner ligger nu tomme og ingen leger på villavejene. Villakvarterets boliger er vokset markant i de 50 år, medens bloklandskabets grundlæggende er uforandrede.

Med og uden planlægning bag sig ligger de nu historiske boliglandskaber stabilt udmatrikuleret med de samme ejerformer, der også vil diktere deres funktion i det 21. århundrede.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel **36 49 38 38** • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Barndom ved Rebæk Sø og Kløverprisvej i 1950'erne

Af Inger Hansen 2020

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Skøjteløb på Rebæk Sø 1954
Det stråtækte hus var Einars bondegård, hvor vi legede en gang i mellem.
I 1960erne blev lejlighedskomplekser og butikscenter Rebæk Søpark bygget der.
Den lange lave bygning til venstre for gården er Henriksholms Skole, den høje er højhuset i Rødovre, som blev sprængt i luften.

På facebooksiden "Hvidovre i gamle dage" faldt jeg over dette foto. Det ligner virkelig gamle dage, bortset fra noget større og højere bebyggelse til venstre i billedet. Jeg spurgte ind til fotoet og kom derved i kontakt med ejermanden, Henrik Lang. Han lå inde med flere fotos fra sin barndom på Kløverprisvej, som hans forældre havde taget.

Da jeg er medlem af interviewgruppen, sendte jeg en mail, hvori jeg spurgte, om han kunne tænke sig at fortælle til Forstadsmuseet.

Hermed startede en spændende korrespondance under Corona foråret mellem Hvidovre og byen Lisse i Holland, hvor Henrik bor.

Henrik Lang fortæller:

Jeg er født i 1946

Min far (Ove Lang) arbejdede i Frederiksværk på Stålvalseværket. Senere kom han ud at sejle som maskinmester. Først på dampskibe og senere på skibe med dieselmotor. Den gang sejlede man 11 måneder om året og havde 4 ugers ferie derhjemme hos familien, før man tog af sted igen. Normalt blev man udskiftet, når skibet lå i nærheden af København, Lübeck eller Hamborg. Så jeg har ikke set meget til min far i min børnetid. Vores mor havde imidlertid mulighed for at sejle med på skibet, hvis det lå i europæiske havne. Så blev vi passet af enten farmor eller mormor. Inger og jeg fik også mulighed for at sejle med, da vi var 12 og 10 år. Vi kom på skibet i Rotterdam og sejlede med til Valencia og tilbage til Lübeck. Vi havde fået fri fra skole i ca. 1 måned. Jeg har stadig en dagbog fra dengang, som jeg skulle skrive under rejsen.

Min mor var meget syg med hjerteproblemer, så vi tre blev alle sat til at hjælpe med husholdningen. blandt andet at dække bord, fyre op og vaske op og gøre indkøb. Vi havde ikke bil, så indkøbene blev hentet på cykel, til bager, slagter, fiskehandler, grønthandler osv.

Min Mor Karen Lang, med min søster Inger, min bror Søren og mig selv

Min mor døde i 1964 47 år gammel. På det tidspunkt var min far holdt op med at sejle og han fik arbejde hos ØK på Sojakagefabrikken på Islands Brygge.

Vi kom fra en kakkelovnsopvarmet toværelseslejlighed i Frederiksværk, da vi i september 1951 flyttede til Hvidovre, Kløverprisvej 93 i vores nye hus. En arkitekt og murermester stod for byggeriet, som blev finansieret med statslån. Arkitekten boede på Frederiksberg og var en bekendt af min mor.

Da vi flyttede ind var der kun 4-5 villaer på Kløverprisvej fra rundkørslen og ud. Resten af grundene havde kolonihavehuse stående. I løbet af halvtredserne blev stort set alle grunde bebyggede. Der var heller ikke mange huse på Immerkær på den anden side af søen.

Huset er 93 m2 stort med fuld kælder, stue, køkken, 3 værelser og badeværelse med badekar. Vi havde centralvarme, så i vinterhalvåret var der varmt vand i hanerne.

Vi var tre børn på 2, 5 og 7 år. Det var den rene luksus, vi to store fik eget værelse. Når vores far var hjemme, måtte vi to drenge dele værelse.

I kælderen var der koksfyr, det skulle fyldes to gange om dagen. Før jeg cyklede til skole, måtte jeg hælde koks på og fjerne asken, som var i en skuffe nederst i fyret, og om aftenen skulle der igen fyldes koks på. Hvis fyret var gået ud, måtte det startes op igen, - først ved at brænde lidt aviser, derefter hælde tørt træ på, og når der var en god ild kunne koksen puttes på. Ved siden af fyret var der en kokskælder, som blev fyldt ca. en gang om året. Koksene kom i sække, som blev båret ned af kældertrappen. Mange år senere blev koksfyret skiftet ud med et oliefyr. Der kom en oliebeholder i kælderen, og man kunne fylde olie på forsiden af huset, det var mindre beskidt.

Der var mange legekammerater, idet mange tilflyttere havde børn og vi var de store årgange.

På Holmegårdsskolen var der i 1951, 6 førsteklasser med ca. 32 elever i hver klasse. Man var delt op i morgenklasser og eftermiddagsklasser. Vi var vistnok 1100 elever. Da Præstemoseskolen blev taget i brug, blev en del elever flyttet dertil.

Vi fik først telefon, da telefonhuset for enden af Kløverprisvej (145) blev bygget. Der var rigtig mange, som havde stået på venteliste til telefon. Vi fik vaskemaskine i tresserne, ind til da vaskede vi tøjet i et selvbetjeningsvaskeri på Hvidovrevej.

Før vi fik fjernsyn, var jeg tit inde hos naboerne, som havde børn på vores alder, og så fjernsyn der. Når der var seksdagesløb med cykelryttere Kay Werner og Palle Lykke, var det altid par nr. 7 som vandt. Jeg tror, det var aftalt. Fjernsyn fik vi sidst i halvtredserne. Vores mor insisterede på, at hun ikke ville have fjernsyn, før der var farvefjernsyn. Hun måtte give sig, vi fik et sort-hvidt fjernsyn, så vi børn kunne deltage i snakken, om det vi havde set. Der var ikke flere programmer at vælge imellem, vi havde alle set det samme.

Vi blev meldt til filmklub i Hvidovre Bio for enden af Hvidovregade. Jeg husker specielt en film om Kon Tiki-ekspeditionen med Thor Heyerdahl.

Vi var nogle gange på feriekoloni i Skødshoved eller Dragsmur. Det var ikke almindeligt, at man rejste udenlands.

Jeg gik til dans hos Elin og Erik Nielsen i Hvidovregade. I de første år foregik afdansningsballet i Odd Fellow Palæet og senere i KB-Hallen. Jeg dansede med Jette Pingel-Rasmussen fra Vestkærs Alle i 10 år, fra jeg var 6 til 16. I 1961 blev vi instituts mestre Junior A. Efter at Jette var flyttet til Grønland stoppede jeg med at danse.

Her er jeg er fotograferet af boghandler Ove Reumert på Hvidovre Torv med mit ny kamera. Det var et billigt Agfa Clack. Jeg bragte ugeblade ud 2 eftermiddage om ugen. Det var en cykeltur gennem hele Hvidovre fra nord til syd og tilbage.

Jeg fik 10 kr. per uge for 2 eftermiddage. En jul ville jeg give min mor en julegave. Det blev et strygebræt som kostede 20 kr., altså to ugers løn.

Senere kom jeg i lære som boghandler, først hos Ove Reumert og senere hos Einar Harck på Nørreport, hvor jeg blev uddannet som forlagsboghandler. Efter militær tjeneste flyttede jeg i 1969 til England og siden til Holland, hvor jeg stadig bor. Jeg bor med min kone Ruth i byen Lisse, som ligger lidt uden for Amsterdam, mellem Haarlem og Leiden. Lisse er især kendt for blomsterparken Keukenhof, som er åben 7 uger om foråret. Da jeg først kom til Holland i 1971 arbejdede jeg hos forskellige boghandlere. I 1979 fik jeg job på et videnskabeligt forlag, hvor jeg har arbejdet, til jeg gik på pension i 2011.

Vi har to sønner, begge er gift, den ældste med en italiensk pige, de bor i Modena Italien med to børn. Den yngste er gift med en russisk pige og bor i Amsterdam også med to børn. Det er en international familie.

Efter min fars død i 2006 blev huset på Kløverprisvej solgt til min brors datter og hendes mand. Deres børn har også gået på Holmegårdsskolen

Tidsbilleder

Kælder under hele huset, så der skulle graves ud med trillebør, ikke noget med hejskraner den gang.

Kultransport i Hvidovre af firmaet O Rasmussen og Søn tlf.: 2372 havde en Kul og Olie handel på Hvidovrevej, jeg mener mellem Landlystvej og Femager.

Badestrand ved Rebæk sø.
Kommunen havde kørt noget sand og læsset det i vandet, så der var en lille sandstrand.
Jeg er der med min lillebror.

Fastelavn. Min mor syede vores udklædningstid

Brandbilen

Jeg står her på billedet med træsko og hue. Foto er fra ca. 1954 og jeg var 8 år.

Brandbilen danskbygget. Det er en triangel fra 1938-1939.
En slangetender er opbygget til at kunne udlægge brandslanger over længere afstande og skabe vandforsyning fra åbent vand til brandstedet. Derfor er slangetenderen udstyret med en pumpe til ansugning.
Den kommer fra Dæmningen 7. Københavns Brandvæsen havde lige fået brandkontakt med Hvidovre Kommuner i oktober 1950.

(Oplysning fra Københavns Brandmuseum)

Aprilsnarrene (Heiberg) Skoleteater på Holmegårdsskolen 1961.
Det er mig med kappe på. - Skolefoto

Årets vindere på danseskolen 1961. Foto fra Hvidovre Avis

Efterlysning

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I 1927 stiftede en gruppe af byens borgere Hvidovre Propforening, der havde til formål at yde økonomisk støtte til opklædning af konfirmander fra hjem, der levede under beskedne økonomiske vilkår.

Som medlem af propforeningen betalte man et årligt kontingent. Når man var medlem af Propforeningen, havde man en mønt med foreningens initialer. Den kaldtes for "proppen", og man skulle altid have den på sig. Hvis man så blev proppet, d.v.s., hvis man ikke havde proppen, skulle man betale 25 øre. 25 øren blev lagt i en lommebøsse. Desuden havde Propforeningen indsamlingsbøsser på alle værtshusene og hos en del af de handlende. Det største beløb blev indsamlet ved en årlig bazar, ved tombola og festlige arrangementer.

Er du i besiddelse af en "prop", en lommebøsse eller en indsamlingsbøsse vil Forstadsmuseet gerne affotografere fekten.

Fik du konfirmationstøj betalt af Propforeningen, og vil du fortælle om, hvad det betød for dig og din familie, så send en mail herom til:

Jens Frederik Jørgensen
jfj@tdcadsl.dk
eller ring til
Jens Frederik Jørgensen 24230595.

SPIS I CAFÉ HJERTETRÆET

Cafeén er:

- et spisested, hvor man kan få et billigt måltid mad eller en kop kaffe.
- et sted hvor man kan møde andre mennesker.
- et sted, hvor der kan holdes gravkaffe eller reception efter en kirkelig handling som fx, dåb.
- et kulturtilbud med foredrag, visesang, bankospil, m.m.
- et sted, hvor man kan få omsorg både som personale og besøgende og få hjælp til at komme videre, hvis man har brug for det.

Priser:

Almindeligt smørrebrød 12,- kr.
Luksus smørrebrød 25,- kr.
Dagens salat 40,- kr.
Dagens salat stor 55,- kr.
Franskbrød m. 2 skiver ost 25,- kr
Dagens ret 40,- kr.
Dagens ret stor 55,- kr.
Ekstra kød fra 5,- kr.

Dagens kage/dessert 15,- kr.

Sodavand lille 10,- kr.
Sodavand stor 14,- kr.
1 glas mælk 5,- kr.
1 glas juice 10,- kr.

Spis brunch den 1. fredag
i måneden for kun 75 kr.
(nu også med røget laks, tebirkes og wienerbrød)
Her får du billig og sund mad af gode råvarer i hyggelige omgivelser.
Få dig en tur ud af det og besøge os.
Kom alene eller tag en ven med.

Café Hjertetræet i Avedøre Kirke
Trædrejerporten 6, 2650 Hvidovre
Tlf.: 21162603, mobil: 20866464,
E-mail: laul@avedoere-kirke.dk
Roxana: mobil: 21162558
Åbningstider alle hverdage
fra kl. 10.00 til 14.00

https://www.avedoere-kirke.dk/cafe-hjertetraeet/

Heinz Hildebrandts fortælling

Af Lars Bo Henriksen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Fredag den 22. oktober begyndte Heinz H. med af fortælle, at " Mit liv ", som hans foredrag hed, for ham var: Familie, fodbold og skole.

Han kom til Hvidovre i 1968, fordi han i 1967 var sat af Vejles divisionshold, hvilket han havde ret svært med at affinde sig med. Han savnede spændingen. Hans tidligere medspiller, hvidovrespilleren Leif Sørensen, som han tilfældigvis mødte, anbefalede ham derfor at tage til Hvidovre. Heinz svarede, at hvis HIF kunne skaffe ham bolig og arbejde som lærer, ville han gerne komme. Og det fik klubben ordnet.

Boligen blev på Arnold Nielsens Boulevard, og arbejdet skulle foregå på Strandmarkskolen i Hvidovre Syd. Han startede skoleåret med en 8. klasse sammen med Flemming Groth. Heinz brugte ordet "mini-helvede" om mødet med eleverne, som antog ham for en bondeknold.

Flemming Groth, som var klasselærer for klassen, rejste sig og fortalte, at elevernes forældre var kommet fra broerne i København. Han og Heinz havde klassen med på Skødshoved på Mols, hvor Heinz brillierede som nattevagt med at forhindre at drenge og piger i at komme på hinandens sovesale. Flemming fortalte også om Heinz evner som gårdvagt.

Efterhånden fik Heinz skik på eleverne ved at anvende de metoder, han havde lært som soldat. Han blev med tiden skolebibliotekar og underviste i idræt, som han var glad for. Til gengæld var han ikke særlig glad for ideen med åbenplanskolen på Engstrandskolen, som han kom over på, da Strandmarkskolen lukkede.

Heinz Hildebrandt Kilde: DTB

Vedrørende fodbold, lykkedes det for Heinz at komme på HIF´s divisionshold i sommeren 1968. Han spillede på holdet til 1972, hvorefter han i 1973 valgte at tage til Glostrup, da han var utilfreds med HIF´s honorering af spillerne.

Ifølge Niels Nielsen i HIF spillede Heinz 122 kampe for klubben og fik både sølv (1971) og Bronze (1970). I 1970 førte HIF med 3 points til B1903

og Vejle, da der var 2 kampe tilbage, men tabte begge kampene.

Heinz kom i HIF-perioden 3 gange på Danmarks A-landshold. Alle 3 endte 0-2. Han fortalte, at det ofte var spillere fra en af udtagelseskomiteens egen klub, der fik tjansen som målmand. Var i 1972 med til de olympiske lege i München, hvor han oplevede terrorismen og vogtede målet mod Ungarn. Han fik en del reservekampe på landsholdet.

I Glostrup var Heinz et par år og vandt det første år 3. division. Hyren var her 500 kr. om måneden.

Herefter blev han træner 15 år i en del klubber (Rosenhøj, Avarta, Avedøre, Hellas og Køge) og var samtidig i 10 år instruktør på DBU's træneruddannelse. I 1986 startede han Dansk Træner Bureau, som han stadig driver.

I de senere år har Heinz sammen med ca. 20 fodboldglade +60-drenge spillet på en kunstbane i Avedøre mandag og torsdag formiddag. Der er i følge ham en 40 - 50 veteraner i foreningen.

I 2013 døde hans kone. De havde været gift i 47 år og havde sammen drengene, Jim og Mark.

Efter pausen i foredraget startede Heinz med at fortælle, at 5. maj 1945 kom han og hans mor og moster til Danmark, fordrevet af russerne fra Litauen, hvor han 13. feb. 1943 blev født, til en flygtningelejr i Oksbøl.

Hans mor fik i 1947 arbejde på Ørumgård nær Vejle, hvor drengen havde 6 dejlige år. Selv om han havde tyske aner, hørte han aldrig noget dårligt om det.

Hans mor blev i 1953 gift, hvorefter man flyttede til den nærliggende by, Hedensted. Her havde han også gode år med en væld af aktiviteter: oprettelse af en drengeklub, skrivning til byens avis, fodboldspil i Hedensted IF m.m...

I 1959 melder han sig ind i Vejle Boldklub, kommer på hold og bliver udtaget til landsjuniorstævnet. Allerede som 17-årig debuterer han i 1961 på Vejles bedste hold i en kamp mod Arsenal. Vejle er i denne periode måske det bedst spillende hold i Danmark med rigtig mange gode spillere. En del af dem kom på landsholdet.

Heinz nævnte på et tidligere tidspunkt i foredraget de trænere, som han havde haft som senior: Frits Godtfredsen, Ernst Netuka, Bendt Jørgensen, Rudy Strittich og Mario Astori. Alle kompetente, og især Ernst Netuka havde taget sig godt og grundigt af målmanden. Han mente, at Vejle havde haft mange dygtige trænere, fordi man havde formået at få tidligere spillere til at blive i klubben som trænere.

I 1965 var Vejle lige ved at blive danmarksmester, men et mål på frispark i et af de seneste minutter, resulterede i, at Esbjerg fik 1-1 og blev mestre, og Vejle fik sølv. Kampen blev overværet af ca. 20.000 tilskuere. Han spillede ifølge Wikipedia 157 kampe for Vejle.

I pausen mellem foredragene havde tilhørerne kunnet se Heinz scrapbøger. En journalist ved Horsens Folkeblad, Tommy Poulsen, (kaldet Tommy Kuglepen) vil lave et sportsmuseum i forbindelse med det nye Århus Stadion og vil på et tidspunkt overtage bøgerne.

Det interessante og underholdende foredrag sluttede med, at Heinz fortalte, at han nu ikke længere boede i Hvidovre, men var flyttet til Herfølge til sin elskede, Lis, som han havde kendt i 5 år. Han syntes, at hans liv har været et eventyr. Og han og Lis har besluttet, at det skal det fortsat være.

På besøg i Sankt Nikolaj Kirke

Af Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Selskabet har påbegyndt en runde med besøg i de kirker, der findes i Hvidovre. Den 2. september var turen nået til den katolske kirke – Sankt Nikolaj Kirke – på hjørnet af Hvidovrevej og Strøbyvej.

Menighedsrådets formand, Jette Kromayer gav suppleret af menighedsrådets sekretær, Ole Mohrsen en indholdsrig og fortrinlig introduktion til kirkebygningen og til livet i den katolske kirke i Hvidovre.

Jette Kromayer og Ole Mohrsen
Foto: Karen Johansen

Det var på flere måder en verdenskirke, vi besøgte.

Med sine sakramenter og ritualer er kirken en integreret del af den katolske kirke, styret af paven og Vatikanet i Rom. Øverste led i Danmark er Biskoppen af København, Czeslaw Kozon, som er kirkeligt overhoved i Danmark, Færøerne og Grønland, for i alt ca. 40.500 katolikker.

Næsten alle nationaliteter er repræsenteret blandt de 992 troende, der har Sankt Nikolaj Kirke som deres religiøse holdepunkt. Der er en stor gruppe vietnamesere, hvorfor der hver morgen, ugen igennem, er messe på vietnamesisk. Hver søndag er der udover to messer på dansk tillige messe på polsk for en stor gruppe polakker, der søger kirken. De fastboende danskere udgør et mindretal af menigheden.

Kirken blev tegnet af den verdensberømte arkitekt Johan Otto von Spreckelsen [1]. Den imponerende kirkebygning blev taget i brug i 1960, hvor den afløste den lille trækirke – Sankt Nikolaj Kapel, der havde ligget på grunden siden 1931 [2].

Den daværende hollandsk fødte præst Petrus van der Stok Var præst ved menigheden 1958-1992.[3] tegnede det første udkast til den nye kirke og startede samarbejdet med von Spreckelsen. Van der Stok skaffede

Indgang til Sankt Nikolaj KirkeFoto: Jørgen Snedled

1 Johan Otto von Spreckelsen, 1929-1987 tegnede Grand Arche (Den nye Triumfbue) i den nye bydel La Defense uden for Paris. Han har tegnet 4 kirker. Sankt Nikolaj Kirke i Hvidovre 1960, Sankt Nikolaj Kirke i Esbjerg 1969, Vangede Kirke 1974 og Stavnsholt Kirke 1981.

2 Ældre medlemmer af menigheden siger ofte spøgefuldt: "Vi er fra kapellets tid!"

3 Var præst ved menigheden 1958-1992.

den nødvendige kapital til kirkebyggeriet fra forskellige katolske fonde i bl.a. Holland og Tyskland. Kirken besøges i dag ofte af gæster med interesse i arkitektur.

Kirken har et aktivt menighedsliv. Messerne er et tæt samspil mellem præst og menighed. Kirken har ikke råd til sanger eller organist. Kirken har ikke i øjeblikket en fast præst. Kirken har to præsteboliger, hvoraf den ene bebos af den vietnamesisk talende præst. At være præst i den katolske kirke kan være et ensomt liv i cølibat og med en løn, der svarer til folkepensionen.

Kirken har ikke faste grupper, da menigheden geografisk og sprogligt er meget spredt. Man samles derfor ikke i små grupper om forskellige emner og temaer, således som det er tilfældet i folkekirken. Da der ikke er knyttet personale til kirken, hjælper menigheden med et utal af praktiske opgaver såsom rengøring, vinduespudsning, blomsterdekorationer, pasning af udearealer. Det er også menigheden, der står for kirkens fester -den månedlige kirkekaffe, fastelavnsfesten og sommerfesten med mange vietnamesiske retter. Kirkens skytshelgen, Sankt Nikolaus, fejres hvert år den 6. december ved en fest med gløgg og æbleskiver.

En af de 12 små figirer Foto: Karen Johansen

Kirkens indre og udsmykning er meget enkel. Det er slet ikke som de katolske kirker, man måtte have besøgt på ferier i udlandet.

Af kirkens udsmykning er der grund til at fremhæve de 12 små figurer, der hænger på kirkens vægge. De viser Kristi lidelseshistorie fra han blev domfældt, til han blev gravlagt. Man kan gå en "korsvejsandagt" i kirken og meditere ved de enkelte figurer/stationer på "korsvejen".

Von Spreckelsen har tegnet det meste af kirkens inventar. Kirkens alter er specielt interessant, idet det er et fritstående alter, som præst og menighed kan gå rundt om. Ideen hertil er hentet fra oldkirken. Bag alteret oppe i hjørnet hænger et lille skab med blå døre, Tabernaklet, her opbevares alterbrødet til Kristi legemliggørelse. Skabet hænger så tilpas højt oppe, at menigheden kan se det over præstens hoved.

Som katolik tilknyttet Sankt Nikolaj Kirke betaler man et årligt kirkebidrag - enten en fast procent af ens indkomst eller et fast beløb. 60 % tilfalder sognet, de resterende 40 % administreres af bispekontoret. Kirken har tillige indtægter fra kollekter og gaver. Større vedligeholdelsesopgaver må kirken låne til eller søge midler til i katolske fonde.

Her er kun bragt brudstykker af den interessante præsentation, vi fik ved besøget i Sankt Nikolaj kirke. Hele præsentationen kan høres på selskabets hjemmeside www.hvidovrehistoriskeselskab.dk

Det fritstående alter med Tabernaklet i baggrunden - Foto: Jørgen Snedled

Frihedskroen

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I denne artikel har jeg forsøgt at lægge nogle brikker til fortællingen om Frihedskroen, der lå på hjørnet af Gammel Køge Landevej, Strandmarksvej og Lodsvej. Frihedskroen lå i en markant og ikonisk bygning, der også nemt kunne ses fra luften, idet navnet stod malet på taget. Frihedskroen var i mange år et meget besøgt samlingssted for forenings- og forlystelseslivet i Hvidovre på samme måde som Risbjerggård. Frihedskroens storhedstid lå nogle år tidligere end Risbjerggårds.

Frihedskroen lukkede af to omgange. Først blev festsalen overtaget og anvendt af "Frihedens Apotek". Det gamle restaurationslokale fortsatte til 1967. Da apoteket lukkede og flyttede adresse i 1972, kom der på stedet en servicestation, hvilket der i dag stadig ligger på "Frihedskroens grund".

De første 10 år

Historien om Frihedskroen starter for præcis 100 år siden i 1920. Dansborggård havde et lille trekantet areal på sydøstsiden af Gammel Køge Landevej. Her lå en mælkeforpagterbolig, som sognerådsformand Laurits Pedersen [1] overtog i 1920. Han havde været gartner oppe i Hvidovre by, inden han søgte Hvidovre sogneråd om tilladelse til at drive krovirksomhed i huset [2]. Laurits Pedersen kaldte i begyndelsen sin kro for "Cafe Dansborg". Nogle få år senere ændredes navnet til "Frihedskroen". I 1924 fik Laurits Pedersen tilladelse til at have musik i sit restaurationslokale om sommeren.
I 1926 havde Laurits Pedersen fået fornyet sin tilladelse til at udskænke stærke drikke. Det affødte en henvendelse fra Afholdsforeningen "Hvidovres Fremtid", der bad sognerådet om at genoverveje sagen, hvilket sognerådet afviste.

1 Der er i forskellige dokumenter en del forvirring om navnet. Nogle steder omtales han som Lauritz i stedet for Laurits og Petersen i stedet for Pedersen. Både fornavn og efternavn anvendtes dengang i flæng, da navnene som oftest blev udtalt ensartet. Her anvendes navnet: Laurits Pedersen - uanset hvad der måtte stå i en af kilderne til artiklen - da det er det navn, der står på gravstenen på Hvidovre Kirkegård. Gravstenen står lige til højre, når man kommer ud af kirkens våbenhus.
Laurits Pedersen var fra 1912 til 1916 sognerådskasserer. 1.4.-1917 – 31.3.-1921 var Laurits Pedersen sognerådsformand og valgt for Det konservative Folkeparti.

2 Laurits Pedersen fik 8-aarig Beværterbevilling den 5. oktober 1920

I Hvidovre kommunes byggesagsarkiv er det første dokument vedr. Frihedskroen en ansøgning af 14.9.1926, hvor arkitekt Carl Frederiksen på vegne af restauratør Laurits Pedersen anmodede om tilladelse til en udvidelse af Frihedens Kro med nyt restauraionslokale i stueetagen og beboelse i en manzard-etage. Godkendelsen kom fra kommunen 23.11.1926, og den nye restaurationsbygning blev taget i brug i april 1927.

Frihedskroen før 1926 Kilde: https://kbhbilleder.dk/kbh-museum/23803

Der var endnu ikke udført kloakering i området. Sognerådet ville ikke godkende, at afløbet fra WC-er og Pissoir blev ledt direkte ud i den grøft, som grundejerforeningen Skelgaardens Strandvillaby havde. Afløbet skulle føres til bundfældning i en "Samlegrube eller Septictank", inden det løb videre til grøften.

Festsalen bygges og festlighederne tager fart

Den 24.10.1930 fremsendte arkitekt Axel Vennike en ansøgning til sognerådet om, at kroen måtte få tilbygget en festsal, serveringslokale mv. I kælderen skulle der indrettes skydebane og keglebane. Befolkningstilvæksten i Hvidovre betød, at der var behov for et samlingssted for foreningers og familiers fester lidt i stil med forsamlingshuse ude på landet.

På det tidspunkt blev "Frihedskroen" første gang "truet" af et kommende vejanlæg. Der var tvivl om bygningens beliggenhed i forhold til den hovedvej, der var vedtaget, og som skulle føres over Beringgårds arealer. Staten havde allerede eksproprieret et vejareal til "Den nye Køgevej", der stod færdig i 1935 og fik navnet "Gammel Køge Landevej". Amtet, som skulle anlægge vejen, godkendte arkitektens forslag til festsalens beliggenhed.

Sognerådet godkendte også - allerede den 12.11.1930 - den omfattende tilbygning.

Det gik stærkt i de år. I slutningen af april 1931 blev der givet tilladelse til at tage de nye lokaler i brug den 1.5, selvom man ikke var helt færdig med byggeriet. Tilladelsen var betinget af, at diverse udvendige trapper mv. blev afskærmet.

Der blev givet tilladelse til at have grammofon- og radiomusik i restaurationslokalet i sommerhalvåret frem til 30. september. Restaurationslokalerne måtte holdes åbne til kl. 1 nat 2 gange pr. uge i vinterhalvåret.

Scenen kommer til

I 1934 kom næste udvidelse af Frihedskroen. Arkitekt Axel Vennike havde tegnet en scenetilbygning og et filmoperatørrum til den store festsal. Nu var rammerne for kroens storhedstid på plads. Kroen fik nu også tilladelse til solistoptræden. Denne tilladelse blev i 1936 udvidet til også at omfatte musik af et 4-mands orkester

Beværterbevillingen deponeres

I september 1935 solgte Laurits Pedersen tilsyneladende "Frihedskroen" til Peter Emil Sommermark, der fik beværterbe-

Frihedskroen - måske guldbryllup : Foto: Forstadsmuseet

villing. Men 8. 4 1936 genoptog Laurits Pedersen driften af Frihedskroen og fik en bevilling, der gjaldt til 1943. Hvorfor Laurits Pedersen solgte, har det ikke været muligt at spore, men i Hvidovre Propforenings blad "Proppen" kan man i 1942 læse, at " i den korte Periode, hvor en anden forsøgte at drive Kroen i hans Sted, viste det sig med al ønskelig Tydelighed, at ingen anden var i Stand til at udfylde hans Plads. Var man ikke fuldt ud klar over det før, saa blev man det da, og alle, der havde blot den ringeste Tilknytning til Frihedskroen, hilste den Dag med stormende Glæde, da vores egen Kromand paany flyttede ind paa »Friheden«".

Stedet tiltrækker andre virksomheder og aktiviteter

Området omkring Frihedskroen blev et sted, der tiltrak andre aktiviteter. I 1930 havde Jarl S. Ottosen fået tilladelse til at oprette en aviskiosk ved Frihedskroen. I tilladelsen anføres det, at kiosken ikke må virke skæmmende på omgivelserne.

Det er dog ikke alt, der blev givet tilladelse til. I 1934 nægtede amtsvejvæsenet, at der kunne opstilles en iskagebod og en lukket ventesal på amtets trekantsareal ud for Frihedskroen. En ansøgning om at måtte udskænke stærke drikke fra ejendommen Gammel Køge Landevej 258 [3], kunne sognerådet ikke godkende, idet der kun var 800 meter til Frihedskroen.

I 1937 fik firmaet A/S ALBA lov til at opsætte en plakatsøjle og opstille en kiosk, dog måtte der ikke forhandles sodavand fra kiosken. I 1939 kom der holdeplads for to drosker, og i 1939 blev der givet tilladelse til at drive en pølse- og iskiosk, der i 1940 tillige fik tilladelse til at have spilleautomater.

I sommerhalvåret havde Frihedskroen tilladelse til offentlig gratis dans, og i vinterhalvåret 1939-40 fik kroen varietebevilling og tilladelse til at have siddende gæster til kl. 2 om natten. Der blev også givet tilladelse til at have billard og keglebane. Disse tilladelser blev fornyet hvert år, så de var gældende i de første krigsår.

Laurits Pedersen fylder 60 i 1942 og dør i 1943

Den 8. 6 1942 fyldte Laurits Pedersen 60 år. Om ham og kroen stod der i "Proppen"

3 Her ligger Fakta i dag.

bl.a.:
Den elskværdige Maade, han altid har behandlet sine Kunder paa, den varmhjertede Maade, hvormed han altid har været rede til at støtte baade mindre og større Foreninger og til enhver Tid være dem behjælpelige med Raad og Vejledning, har bevirket, at man altid har følt sig hjemme i kroen. Propforeningen, som han var medstifter af og var blevet æresmedlem af, sluttede omtalen af med Ønsket om, at han endnu maa have mange, mange gode Aars lykkelig Virke for sig.

Sådant skulle det ikke blive. "Krofar", som han populært blev kaldt, døde den 17. februar 1943. Hans enke, Marie overtog krodriften. Allerede i december 1943 solgte hun kroen til fru Hammel. I 1949 blev Frihedskroen drevet af restauratør Otto Hildebrandt.

Biograf i kroen?

Der blev længe forhandlet om køb af "Frihedskroen" til biograf, men de sammenslutte foreninger protesterede kraftigt, da de ville mangle lokaler til alle foreningssammenkomster og lignende. Biografplanerne blev opgivet. I en annonce [4] søgtes der efter "et energisk, yngre Ægtepar, der vil købe

Frihedens Apotek. Kilde: Forstadsmuseet

eller forpagte Kroen, der vil blive Centrum i eet af de største Kvarterer i Omegnen, direkte ved Hovedvej og kommende S-station".

Motorvej truer

Jeg springer nu frem i tiden til slutningen af 1950erne. Det gik ikke længere så godt med krodriften. Hertil kom, at kroen lå på et areal, der måtte forventes eksproprieret til "Vestmotorvejens sydlige Gren", motorvejen ind til København via Avedøre og Hvidovre, den motorvej der skulle føres ad det, vi i Hvidovre kaldte "Engstrandslinjen".

I 1964 blev en del af Frihedskroens areal eksproprieret. Der var tale om et ret betydeligt restareal, der ikke var bebygget. Det

4 Nationaltidende, 7.12.1952.

eksproprierede areal kunne medregnes som ubebygget areal, når der skulle beregnes en bebyggelsesprocent for det areal, som kroens bygninger lå på.

Frihedens apotek

I oktober 1958 fik apoteker Orla H. Rasch midlertidig tilladelse til at indrette "Frihedens apotek" i Frihedskroens gamle festsal. Apotekeren fik en 5-års uopsigelig lejekontrakt med ejeren restauratør Henry Johansen. I 1962-63 købte apoteker Rasch Frihedskroen [5]. Han ønskede at nedrive hele bygningskomplekset (krolokale, festsal, beboelse) og bygge et nyt apotek, klinik- og medicincenter tegnet af arkitekterne Helge Schønnemann og William Felding. Det var tillige tanken at indrette privat børnehave for de på apoteket ansatte damers børn.

Frem til 1968 indsendte apoteker Rasch og hans rådgivere flere udgaver af byggeprojektet, der drøftedes med kommunen. Apotekeren ønskede en bygningshøjde på 8½ meter, men kommunen vil kun godkende 6½ meter. Der skulle opsættes støttemur i forhold til den projekterede motorvej.

Der skulle også udarbejdes tillæg til byplanvedtægten, så det var muligt at opføre en 3 etagers bygning. Dette forudsatte, at boligministeriets ekspert i byplansager afgav en udtalelse og vejledning til kommunen. Han "stod noget uforstående over for bygherrens ønsker om at etablere handels- og kontorlokaler med en beliggenhed til motorvejens kørebaner, der syntes at udelukke lokalernes anvendelse til formålet."

Frihedskroen og apoteket lukker

Frihedskroen havde med tiden fået karakter af værtshus, hvor nogle gæster spillede en stor del af ugelønnen op ved billardbordet. I en annonce i Aktuelt 12.3 1967 reklameres der med fest, stemning, humør og præmier i

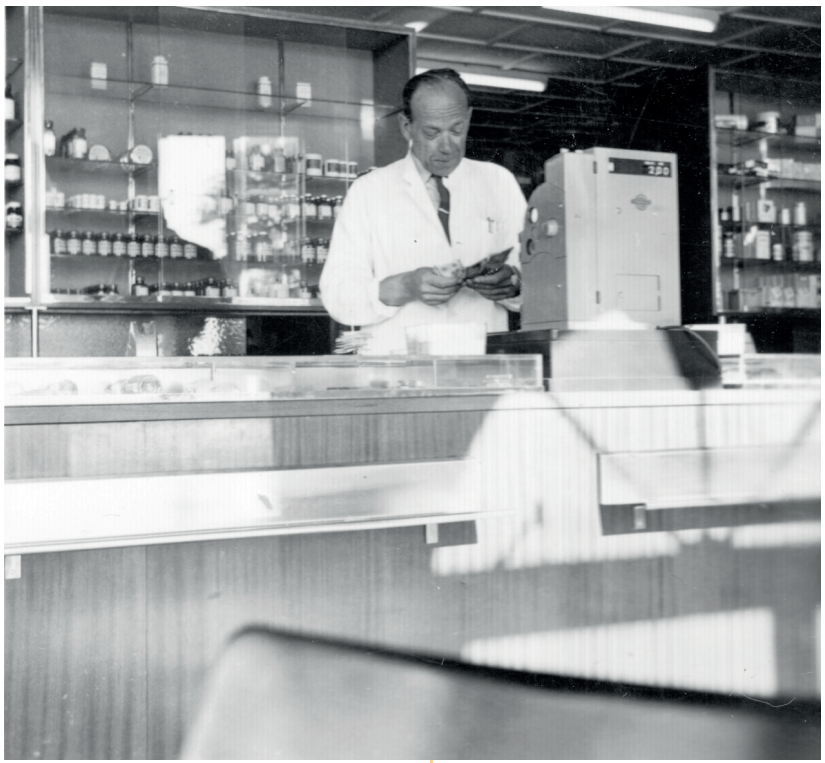

Apoteker Rasch i apotekets ekspeditionslokale.
Kilde: Forstadsmuseet.

5 På arkiv.dk (arkiv.dk/vis/5354238) findes en serie med 20 fotos fra Frihedens apotek, doneret til museet af en af apotekets ansatte.

forbindelse med enkebal om onsdagen. Der ville være musik for de voksne og "Zigeuneren" ville spille ved bordene.

Men festen på Frihedskroen var forbi. Den 1. 11 1967 lukkede restauratør fru Ely Jensen Frihedskroen, og den kom til at stå tom. I et læserbrev i Hvidovre Avis den 15.11 1968 kan man bl.a. læse, at Frihedskroen – et år efter lukningen - stadig stod her i "sin stolte afmagt. På afstand præsentabel – set tættere på, er det blevet en ruin". Den anonyme læserbrevsskribent skrev også, at Ely Jensen mistede sin jule- og nytårshandel i 1967 uden at få en øre i afståelse. Skribenten undrede sig over forløbet og også over, "at kroen ikke kunne være fortsat i det år, der er gået, da Hvidovre næppe kan siges at være overforsynet med danserestauranter og spisesteder".

I september 1968 havde apoteker Orla H. Rasch anmodet om at få tilladelse til at nedrive det tidligere krolokale og tilhørende beboelse, der stod tom efter fraflytning. De tomme lokaler frembød en latent fare for indbrud i apotekets lokaler. Apotekeren meddelte kommunen, at han ville påbegynde projektering af nyt apotek, klinik- og medicincenter, så snart der forelå et stadfæstet tillæg til byplanvedtægten.

12.4 1969 døde apoteker Rasch, og enken, Inger Margrethe Rasch overtog ejendommen. Byggeprojektet blev opgivet.

I februar 1971 krævede kommunen ejendommen nedrevet inden 1.4 1971. En ejendomsmægler og en sagfører meddelte, at ejeren ikke havde råd til at nedrive ejen

dommen, hvorfor et salg af ejendommen

ville blive fremskyndet. Apoteket ville inden for kort tid blive flyttet til hjørnet af Hvidovrevej og Gammel Køge Landevej i en nyopført bygning.

Servicestation på vej

29.9 1971 fik BP Olie-kompagniet A/S købsret til ejendommen og indsendte i december en ansøgning om at måtte etablere en servicestation. Ansøgningen var bl.a. betinget af et magelæg , og af at der blev givet mulighed for overkørsel til Strandmarksvej. (Magelæg er at bytte et areal med et areal, der tilhører en anden ejendom)

2.3 1973 havde BP erhvervet "Frihedskroen", og den 30.3 1973 var nedrivningen påbegyndt. Servicestationen åbnede den 30.11 1974 og var udstyret med elektroniske benzinstandere, ligesom der var mulighed for at tanke op i tørvejr ved de overdækkede benzinstandere. Den første forpagter var den tidligere elektriker Søren Raben. Fra 1989 har det været en Q8-servicestation.

Det hører også med til Frihedskroens historie, at servicefunktioner for hele det sydlige Hvidovre fik til huse på Frihedskroens grund indtil 1967, hvor Frihedens Butikscenter åbnede.

- I 1954 fik restauratør H. Johansen tilladelse til at opføre et garageanlæg på grunden.
- Københavns Handelsbank fik i 1960 tilladelse til at opføre en bygning på grunden til brug for bankens virksomhed. Bygningen blev udvidet i 1964.
- På Frihedskroens grund var der også i en periode omkring 1960 posthus og sygekassefilial

Ørnen er skudt - Fuglekongen kan kåres

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvidovre havde i 1951 udviklet sig til et sammenhængende tætbebygget byområde med næsten 25.000 indbyggere. Byen havde ambitioner om at markere sig som et selvstændigt bysamfund og havde købstadsdrømme. Man så sig om efter kulturtræk i købstæder og større stationsbyer for at finde foreninger, som enhver by med respekt for sig selv måtte have.

Mon ikke det var en del af tankegangen bag stiftelsen af Hvidovre Fugleskydningsselskab i 1951. Traditionsrige fugleskydningsselskaber havde Tåstrup haft siden 1859 og Glostrup siden 1896.

Første fugleskydning i Hvidovre 1951

"Hvidovre Fugleskydningsselskab af 1951" blev stiftet i sommeren 1951 på Risbjerggård [1]. Borgmester Ole Toft Sørensen blev selskabets præsident, og depotejer Knud Andersen Landlystvej valgtes som selskabet første formand.

Selskabets formål var "ved en aarlig Fugleskydning at give Brødrene Lejlighed til selskabeligt Samvær. Enhver Art af Politik var Selskabet uvedkommende. Optagelse i Selskabet var betinget enten af fast Bopæl eller fast Erhverv i Hvidovre."

For at blive optaget i selskabet skulle man foreslås af et medlem af selskabet og godkendes af selskabets bestyrelse. "I Selskabet kunne kun optages Mænd".

Første fuglekonge, frisørmester Carl Lauritsen, Hvidovrevej 162.
Kilde: Hvidovre Avis august 1951

Den første fugleskydning blev afholdt på Risbjerggård den 20. august 1951. 74 af selskabets 78 medlemmer deltog i skydningen. Frisørmester Carl Lauritsen blev selskabets første fuglekonge. Udover fugleskydning var der serieskydning fra henholdsvis 15 m og 8 m samt konkurrence i keglespil og pilespil.

Ved skydningens start afsendte man en telegrafisk hilsen til Majestæten, og senere på dagen indløb der svar fra Hoffet. Dette blev en tradition ved hvert års fugleskydning.

En festlig dag for brødrene med god frokost, som "Restauratør Gert Rasmussen høstede fortjent Hyldest for".

Ved 18-tiden samledes brødrene atter – denne gang med damerne til aftenfest med middag til tonerne fra Karl Glad Hansens orkester.

Fotograf Kai Okholm fotograferede hele dagens forløb, og fotografierne kunne efterfølgende ses i Hvidovre Avis´s vinduer.

En årligt tilbagevendende festdag for en stor kreds af byens mænd, hovedsageligt selvstændige erhvervsdrivende havde set dagens lys og var "holdt over dåben".

1 Artiklen bygger på omtale i Hvidovre Avis 3. august og 24. august 1951, 10. april 1975, 22. august 2001 og 24. november 2009 samt samtaler med Søren Becker og Henning Møgelberg Nielsen.

Et flot optog med "kongen" fornemt kørende i hestevogn, og "undersåtterne" spadserende bagude

Første fuglekonge, frisørmester Carl Lauritsen, Hvidovrevej 162. Kilde: Hvidovre Avis august 1951

Fugleskydningsdagens forløb

En fugleskydningsdag forløb efter et helt fast program, fortæller Søren Becker, fugleskydningsselskabets sidste formand. Søren Becker var i mange år indehaver af Cafe Cappuccino og sidenhen Rebæk Bodega.

Festdagen var altid en mandag i august. Den abdicerende fuglekonge blev hentet på sin bopæl af brødrene, som fuglekongen serverede morgenmad og drikke for.

Fuglekongen blev hentet i noget, der havde relation til den pågældende eller dennes virke. En sejler blev hentet i en båd. En Volvo-mand i en stor gummiged af mærket Volvo, hvor fuglekongen sad på en stol i den store grab. En Carlsberg-depotbestyrer på en af Carlsbergs hestevogne.

Søren Becker blev i 2001 selv hentet i en karet forspændt 2 heste. Bag kareten gik et "sølvbryllupsorkester" – 5-6 mand med messinginstrumenter. Så fulgte fanen og brødrene i optoget bag fuglekongen.

Turen gik normalt til rådhuset. Hvis turen ville blive for lang i forhold til dagens program, steg brødrene efter kort tid ombord i en bus. På rådhuset blev selskabet modtaget af borgmester/viceborgmester, der bød på Gammel Dansk, og fortalte lidt aktuelt om kommunen og svarede på spørgsmål.

Så gik turen i bus til det sted, hvor skydningen mv. skulle finde sted. I mange af de senere år var det i lokaler i Allégade, endnu senere blev det på Aldershvile, der også havde keglebane og mulighed for den egentlige fugleskydning.

Brødrene skulle kunne håndtere et skydevåben, men der var ikke noget krav om, at man havde været soldat. Fuglen var en figur af en ørn, placeret på en træplade. Til "ørnen" var der fastgjort små metalplader, der symboliserede vinger, kløer, hale, hals, krone og bryst. Skydningen skete efter et skema, hvor rækkefølgen for de enkelte medlemmers skydning var fastlagt. Man startede med at skyde efter vingerne. Til sidst blev der skudt efter brystet. Det var altid ham, der skød brystpladen ned, der blev kronprins. Så brugte bestyrelsen en hemmelig liste for via skydenumre at finde frem til den nye fuglekonge. Det var reglen, at man ikke kunne blive fuglekonge mere end én gang.

I Allégade skød man efter ørnen ud ad et vindue, men da der var beboelsesejendomme i nærheden, kunne det være risikabelt at gennemføre skydningen, da ikke alle ramte ørnen.

Til dagen hørte også en god og "våd" frokost. I mange år var det en tradition, at medlemmerne sidst på eftermiddagen tog hjem, klædte om til smoking og sammen med hustruen i lang kjole mødte til festmiddag på en restaurant. Denne ordning blev senere ændret, da hustruerne ikke var lige så feststemte på forhånd som mændene. Festmiddagen blev så flyttet til en lørdag.

I forbindelse med aftenfesten blev fuglekongen hyldet og præmier fra de forskellige konkurrencer blev uddelt. Fuglekongen blev iklædt kåbe og fik krone, scepter samt kugle/"æble".

"Kong Søren" - Restauratør Søren Becher modtog undersåtternes hyldest fra morgenstunden

Fuglekongens skjold/plakette

Hver fuglekonge skulle lade fremstille et "skjold"/plakette. Disse plaketter kom til at hænge i trappeløbet mellem stue og 1. sal i Hovedbiblioteket. Her kan de stadig ses, bortset fra nogle stykker, der er taget ned for at blive repareret.

I 1989 blev Henning Møgelberg Nielsen fuglekonge. Han fik en ven til at udarbejde skjoldet.

Historien bag symbolikken er ifølge Møgelberg:

• .....
Fotolinse – Møgelberg var fotohandler i Frihedens Butikscenter.

• .....
Dannebrog – Møgelberg mener, at dansk/Danmark betyder meget for ham.

• .....
Venstre øverste hjørne af flaget symboliserer Møgelbergs medlemskab af Håndværkerforeningen.

• .....
Højre øverste hjørne (de tre Her) symboliserer Hjemstavnsforeningen for Horns Herred, som Møgelberg har været formand for i 20 år.

Fugleskydningsselskabet lukker ned

På en ekstraordinær generalforsamling i januar måned 2010 blev selskabet lukket ned. Til Hvidovre Avis udtalte Søren Becker bl.a., at man " nok måtte erkende, at det i dagens Danmark er meget svært at få erhvervsfolk og andre til at rive en dag ud af kalenderen til fugleskydningen. Folk er meget optaget, så tiden er nok løbet fra den slags arrangementer."

Søren Becker opbevarer stadig selskabets fane og det, der hørte til fuglekongens iklædning.

Fugleskydningsselskabet havde karakter af en loge, men var ikke en velgørende forening som Frimurerne, Rotary og Lions.

Fugleskydningsdagen var en fridag og en selvbetalt festdag for især selvstændige erhvervsdrivende. Mange har set den traditionsrige optog og måske undret sig over, hvad der foregik.

Om fugleskydningsselskaber og skytteforeninger

Fugleskydningsselskaberne blev skabt under 100 års krigen mellem Frankrig og England 1337 – 1453. Skydeselskaberne var derfor byernes værn mod de omvandrende hære, og byernes skytter forsvarede bymuren. Man trænede bl.a. ved at skyde efter en fugl for enden af en høj stang.

Efter 100 års krigen ebbede interessen ud, og skydeøvelser overgik til i større udstrækning at være en selskabelig foreteelse for det bedre borgerskab. Den fugl man skød efter kunne være en farvestrålende papegøje af træ, monteret på en høj stang. Herfra stammer udtrykket "at skyde papegøjen".

Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, er det ældste skydeselskab med et selskabeligt formål i Danmark, formentlig stiftet i 1443. Det nuværende navn stammer fra 1694.

Fugleskydningsselskaber må ikke forveksles med skytteforeninger.

Den danske skyttebevægelse tog sin begyndelse i 1861 efter engelsk forbillede. De Danske Skytteforeningers formål var ved skydning som idræt og andet kulturelt virke at fremme det folkelige foreningsarbejde. DDS' hovedkvarter ligger i Vingsted mellem Vejle og Billund, hvor DDS har Nordeuropas største og mest omfattende skydebaneanlæg.

Kilder: Internettet

Efterlysning:

Hvis nogen har et foto af den "ørn", der blev skud på, så vil jeg gerne låne fotoet for at fådet indscannet.

Kontakt mig på mail jfj@tdcadsl.dk eller mobiltelefon 24 23 05 95.

HIF møder Vejle

Af Jens Frederik Jørgensen

Fotograf: Ubekendt.

Heinz Hildebrandt havde taget dette foto med, men det blev desværre ikke vist for deltagerne i mødet.

Fotoet er fra en kamp i 1966 på Vejle Stadion (*Nørreskoven*) mellem Vejle Boldklub og HIF. Kampen blev overværet af 13.200 tilskuere.

Fra venstre ses John Steen Olsen, HIF, Heinz Hildebrandt, VB. Leif Sørensen, HIF i baggrunden i hvid trøje. Niels Erik Andersen, VB, der redder med hånden. Bag ham i hvide bukser, næsten skjult af NEA´s arm, Erik Pedersen, VB.

HIF havde ikke tabt de første 15 kampe det år.

I Politiken den 12.9.1966 skrev Politikens udsendte medarbejder (flemm) om kampen VB-HIF den 11.9.1966.

VB vinder 3-1 over HIF i en kamp, der satte en stopper for Hvidovres malende sejrmarch.

I kampreferatet står der:

Den geniale boldkunstner Tommy Troelsen, gjorde hvad, der passede ham, og lagde sammen med den kommende landsholdshalfback, Niels Erik Andersen grunden til Vejles 3-1-sejr.

Hvidovre manglede en arbejdskraft på midten, og målmanden (Jørgen Henriksen) spillede uden at være i orden (havde fået en skade i den forudgående kamp mod KB). Villy Bang mistede to tænder i sammenstød med Ulrik le Fevre.

Og mere drama, da det lyslokkede stortalent, fløjhalfen Niels Erik Andersen fik en advarsel, fordi han lavede straffespark ved at stoppe et Fritz Hansen-hovedstød på stregen med hånden, mens Vejle-målmanden Heinz Hildebrandt lå udspillet og rodede ude i siden. Fritz Hansen scorede på straffesparket.

Årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening

Af Anders Aalund og Knud Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dansk Lokalhistorisk Forening (DLF) har til formål at styrke interessen for dansk lokalhistorie, herunder fremme det folkelige lokalhistoriske arbejde.

Foreningen skal ved sin virksomhed fremme samarbejdet mellem lokalhistoriske foreninger, institutioner og enkeltpersoner, samt virke for medlemmernes interesser over for offentlige myndigheder.

Fra Hvidovre Lokalhistoriske Selskab deltog denne artikels forfattere i foreningens årsmøde. Den væsentligste grund til at deltage i foreningens årsmøde, og det der giver tilvækst lokalt, er den inspiration til det videre arbejde i bestyrelsen, vi får ved at høre, hvad andre lokalhistoriske foreninger lægger vægt på i deres dagligdag. Fx bruger vi megen energi på vores medlemsblad og vores arrangementer for medlemmer, mens andre foreninger er mere til udgivelse af fyldige årsskrifter og bøger om specifikke lokale begivenheder.

Som så meget andet i dette Corona år blev det oprindeligt fastsatte årsmøde i marts måned udsat. Det lykkedes, at få det afholdt fra den 11. til den 13. september i Sønderborg, hvor det gennemgående tema var en markering af 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark.

Til at komme rundt om emnet havde foreningen samlet en række yderst kompetente foredragsholdere, der alle havde et personligt forhold til begivenhederne for 100 år siden, dels fordi de bor i området og dels gennem de beretninger, de har fået fortalt af bedsteforældre/forældre.

Carsten Porskrog Rasmussen fra Museet på Sønderborg Slot fortalte om alt det praktiske, der skal ske, når man flytter en grænse. Lige fra militærets overtagelse af kaserner over ændring af pengevæsen, hvor der opstod mangel på skillemønt, fordi der var mangel på metal til at præge nye mønter, etablering af pas- og toldkontrol, nye by- og gadenavne, nyt matrikelvæsen til ændringer til dansk skole, kirke og administration samt uendelig mange andre forhold. Her lagde man vægt på, at der blevet taget særlig hensyn til det tyske mindretal. Dette i kontrast til den prøjsiske metode, som blev anvendt efter 1864. Det er lykkedes i en sådan grad, at nuværende tyske politikere betegner grænsen til Danmark som Tysklands lykkeligste grænse.

Infrastrukturen var ikke fulgt med tiden i den tyske periode, og der henstod derfor en større opgave med at få vejnet, telefonvæsen, elforsyning og havne med mere gjort tidssvarende. Det blev finansieret af de penge, Danmark havde fået ved salget af De Vestindiske øer til USA. Som noget enestående i Danmark bliver telefonvæsenet lagt ind under postvæsenet.

Hans Schultz Hansen fra Rigsarkivet i Aabenraa belyste redaktør, grænselands politiker, medlem af Den Tyske Rigsdag og senere dansk minister H. P. Hanssens store andel i, at overgangen forløb så problemløst, som den gjorde. Han var om nogen, hovedmanden bag genforeningen og formede sammen med de dansksindede foreninger fremtiden og fik hermed en større indflydelse på ændringerne end den danske regering, der i udenrigsminister Erik Scavenius havde en mand, der allerede i 1920 lagde vægt på, at bevare et godt forhold til Tyskland. Han mente, at Genforeningen måtte ske på initiativ af sønderjyderne, idet den danske regering ikke selv kunne tage initiativ hertil. Han gik dog ind for, at Tyskland efter aftale skulle lade en afstemning foretage. De allierede fandt, at det var en dårlig ide.

Jørgen Kühl, rektor for A. P. Møller Skolen, der er det danske gymnasium i Slesvig by, fortalte om folkeafstemningen i Sønderjylland (Zone 1) og Slesvig (Zone 2, der stemte tysk) og om tilsvarende folkeafstemninger rundt omkring i Europa efter fredsafslutningen i 1918. Han kom endvidere ind på, hvilke afstemninger, der ikke blev afholdt.

Det forholdt sig sådan, at planlagte afstemninger, der kunne falde ud til Tysklands (taberens) fordel ikke blev holdt. En række af disse afstemninger gav efterfølgende anledning til stridigheder, hvilket sætter folkeafstemningen i Sønderjylland med dens brede accept i relief.

Endvidere var der indlæg om Mindesmærker og mindekultur efter verdenskrigen 1914-1918. De dansksindede var tvungne deltagere i den tyske hær, og de følte derfor ikke på samme måde som de tysksindede gjorde, at de kæmpede for og faldt i en heroisk kamp for Tysklands storhed og led heltedøden. Der blev indkaldt 30.000 dansksindede, hvoraf 6000 faldt.

Erik Nørr fortalte om det dobbeltsprogede dansk-tyske skolevæsen, hvor skolerne i købstæderne blev delt i en tysk og en dansk del, mens der var særlige regler for oprettelse af tosprogede skoler i landdistrikterne. I øvrigt var det sådan, at de eksisterende lærere skulle søge deres egne stillinger.

Der var også indlæg om tiden mellem våbenstilstanden den 11. november 1918 og til genforeningen i 1920.

Den tidligere redaktør af "Æ Rummelpot" fortalte om sønderjysk humor. Som nok ikke adskiller sig væsentligt fra øvrig dansk humor.

Næste år er det 300 år siden at Frederik IV besluttede, at der i forbindelse med hans 50-års fødselsdag i 1721 skulle opføres 240 rytterskoler. Temaet for næste år er derfor rytterskoler, og her er det glædeligt, at rytterskolen i Hvidovre har overlevet både tidens tand og byens udvikling.

Udsigt over Sønderborg - Set fra Alsik Hotel Point of View - med Sct. Maria Kirke forrest t. v. - Kong Christian X Bro i forgrunden til højre og Sønderborg Slot i baggrunden t. h. - Foto: Jørgen Snedled

Solvognen og Hvidovre

Af Birgit Petersen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kører man på Kirkeåsvejen (motortrafikvej 21) fra Holbæk mod Sjællands Odde, vil man i nærheden af Trundholm Mose komme til en lille P- plads på højre side af vejen.

I tilknytning til P-pladsen er der en indhegning, hvor man kan læse lidt om Solvognens historie. Den er fundet i nærheden på et sted, som man indtil for nylig dog kun kunne se på afstand. Det er der nu taget hånd om. Det er nu muligt at komme helt hen til Solvognens fundsted. Kør fra Odsherredvej

Birgit og ægtefælle ved indgangen til udstillingen. Foto: Jens Frederik Jørgensen

Solvognen frembæres som offergave.
Foto Birgit Petersen

Den originale solvogn på Nationalmuseet.
Foto Jørgen Snedled

(vej 225) og ca. 3 kilometer ad Trundholm Mosevej, så er man ved parkeringspladsen og indgangen til udstillingen.

Lørdag den 12. september i år besøgte Dronning Margrethe Odsherred, for at markere åbningen af udstillingen af Solvognens fundsted i Trundholm Mose syd for Højby. Dronningen har allerede i 2016 besøgt stedet, hvor et af Danmarks nationalklenodier blev fundet. Solvognen blev fundet i september 1902, da statens opsynsmand pløjede mosen for første gang. Fundet stammer fra den ældre bronzealder omkring 1300 – 1400 f.kr. Solvognen, der er fremstillet i bronze, består af en guldbelagt solskive, der trækkes af en hest, begge er opsat på en lille sekshjulet vogn. Solhesten trækker solen over himlen om dagen og gennem underverdenen om natten. Fundstedet er nu åbent for gæster hele året. Omkring fundstedet er der etableret en rute på ca. 1 km. med to markante relieffer. Det første er ved indgangsporten, det andet ved væggen med det store relief tæt ved stenen, der markerer, hvor Solvognen dukkede op af jorden i 1902. Det store billede ved indgangsportalen fortæller om bronzealderens religion. Det store billede tæt ved fundstedet viser, hvordan arkæologer forestiller sig et optog forud for ofringen af Solvognen. Det sidste billede på ruten viser, hvordan Solvognen blev frembåret, lige inden den som offergave blev lagt ned i mosen. Den betydning Solvognen tillægges, kan bl.a. ses ved placeringen på vores 1000 kroners seddel og som skulptur opstillet foran FNs hovedbygning i New York.

Den originale Solvogn er udstillet på Nationalmuseet, København, og betragtes som et af de bedst kendte danske nationalklenodier. Hvordan kommer Hvidovre så ind i billedet?

I Hvidovre har vi to synlige mindesmærker fra bronzealderens begravelsesritualer, Simonshøj og Langhøj. Simonshøj ligger næsten upåagtet bag en varmecentral ved Frihedscenterets parkeringsplads og Langhøj langt mere synlig i anlægget ned mod Langhøjskolen.

Har vi mon også en Solvogn? Lad mig med det samme sige, at det har vi ikke

- og så alligevel.

Står man foran Gungehusskolen, Høvedstensvej 35, 2650 Hvidovre, ser man en forstørret skulptur af Solvognen og tænker måske, hvad Solvognen dog har at gøre på en skole i Hvidovre. Den passer helt perfekt som udsmykning med den gule murstensvæg som baggrund, men hvordan er den kommet der?

Gungehusskolen blev indviet i 1960. Skolen er tegnet af arkitekt Hans Chr. Wilhardt, og det er også ham, der har valgt Solvognen som motiv for sin udsmykning til skolen. Han skal have udtalt, at Solvognens symbolik, der forstiller, at den kører solen frem, således at vi får dagen igen – altså bringer lyset frem, passede godt til en skoleindgang. Det kan jeg som tidligere skoleinspektør på Gungehusskolen kun give ham ret i. Lys, varme og liv er forudsætning for et godt læringsmiljø, så at møde den symbolik og i så smuk en udgave hver eneste morgen har været en fornøjelse.

Solvognen på Gungehusskolen. (foto Birgit Petersen

Man kunne næsten tro, at N. F. S. Grundtvig havde set Solvognen for sig, da han i 1826 skrev:

Den signede dag med fryd vi ser
af havet til os opkomme,
den lyse på himlen mer og mer,
os alle til lyst og fromme!
Det kendes på os som lysets børn,
at natten hun er nu omme!

Interessant har det været at se, hvordan symbolikken fra Solvognen – valgt af arkitekten og dygtig udført af Smedefirmaet Samson - har fundet vej til en af Hvidovres skoler.

Det kan herfra varmt anbefales at besøge såvel den ægte Solvogn på Nationalmuseet, den fine udstilling på dens fundsted i Odsherred, men så sandelig også den flotte store gengivelse af Solvognen ved indgangen til Gungehusskolen.

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

- Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på **www.hls.nemtilmeld.dk**.
  Tilmeldingen kræver en e-mailadresse - **har du ikke det, eller har du problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der så vil hjælpe dig med tilmeldingen.**
  Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Der er servering til alle foredragene for 20 kr.

Lad ham dø - 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt

Torsdag d. 14.1.2021 kl. 13:30 – 15:30
Kometen (Tidl. Medborgersalen)
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre.

Som 2-årig endte Ib Katznelson i tyske koncentrationslejre sammen med sin familie. De blev anholdt af tyskerne den aften, de skulle have været sejlet i sikkerhed i Sverige. Ib Katznelson har i sin bog skrevet om familiens overlevelser i to koncentrationslejre - en mørk og brutal tid. Familien blev hentet hjem i "De Hvide Busser".
Bogen danner grundlag for foredraget.

Ib Katznelson og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. Ib boede i Hvidovre i godt 15 år.

Max. deltager antal: 70
Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer: 25,- kr
Servering 20 kr

Besøg Strandmarkskirken

Torsdag d. 11. 2. 2021 - kl 14:00 -16:00
Strandmarkskirken
Strandmarksvej 38, 2650 Hvidovre
Mødested i kirken

Besøget i Strandmarkskirken er et led i besøgene i Hvidovres kirker og forskellige trossamfund.

En af Kirkens præster og Kirkeværgen vil fortælle om sognet og kirkens historie, samt om det menighedsliv der er knyttet til kirken.

Max. deltager antal: 40
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke medlemmer 25 kr
Servering 20 kr

Der har været nogen usikkerhed om hvordan der kan meldes afbud til et arrangement man har tilmeldt sig.

AFBUD

Kort tid efter at du har tilmeldt dig, modtager du en bekræftelsesmail hvori der et et link, som du skal bruge hvis du bliver nødt til at melde afbud. DERFOR: Gem mailen

Det er i øvrigt vigtigt at du husker at melde afbud, så pladsen bliver ledig til at en anden kan tilmelde sig

Bagsiden…

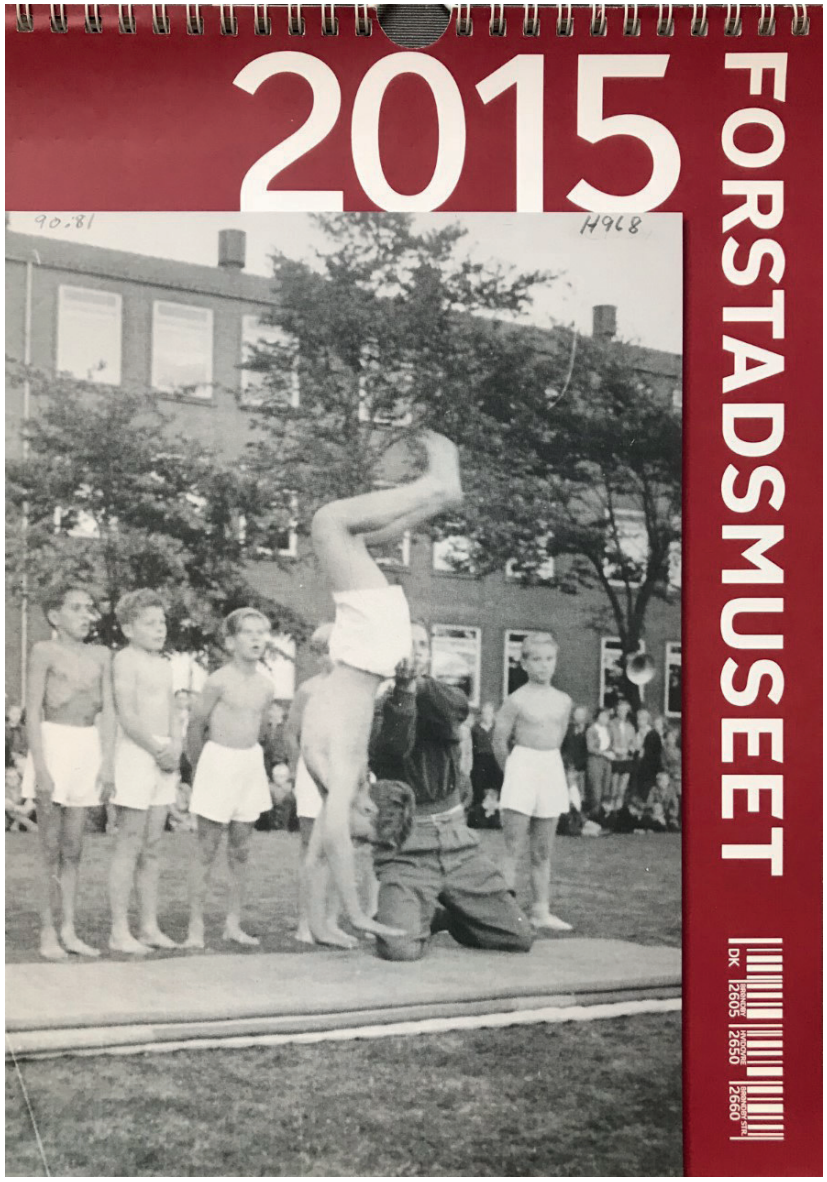

Så er den her igen. Et år er gået, og Hvidovres lokalhistoriske kalender for 2021 er udgivet for sjette gang. Vi bringer her forsiden af den første af kalenderne for at minde om, at de billeder vi bringer i kalendersammenhæng holder længere end det år, kalenderen varer.

I år har Lokalhistorisk Selskab og Forstadsmuseet valgt at bruge billeder fra den dygtige amatørfotograf, Aron Engelhardt, der boede og fotograferede i Hvidovre i årtier. Billederne, vi har valgt til kalenderen er alle fra 1950'erne og 1960'erne.

Årets kalender kan være den gode anledning til selv at gå i gemmerne og se, hvilke gode motiver vi har fra vores lokale fortid. Forstadsmuseets billedsamling er afhængig af, at flest muligt bidrager med deres billeder og historier, og museet scanner billederne og leverer dem retur med tak.

Anders Aalund Og Poul Sverrild